

(इंग्रजी मध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

विजय सिंग

विरुद्ध

महाराष्ट्र राज्य

१२ मार्च १९६५

[न्यायमूर्ती के. सुब्बा राव, न्यायमूर्ती सी. शाह आणि न्यायमूर्ती आर. एस., बच्चावत,]

मुंबई दारुबंदी अधिनियम, १९४९ (मुंबई २५/१९४९), कलम २४ अ, ६६ आणि ८५ (१) मद्यार्क असलेले औषधी द्रव्य - नशा करण्याकरिता पिण्यासाठी नाही - पुराव्याचा भार

अपीलकर्त्याने अतिवेगाने जीप चालवली आणि एका भिंतीला धडक दिली. जीपमध्ये एक बाटलीही होती ज्यावर 'टिंचर जिंजबेरिस' असे लेबल होते. वैद्यकीय तपासणीमध्ये अपीलकर्ता मद्यधुंद असल्याचे आढळून आले. त्यांच्यावर मुंबई दारुबंदी अधिनियम, १९४९ च्या कलम ६६ (१) (बी) आणि ८५ (१) (१), (२) आणि (३) अंतर्गत खटला चालवण्यात आला; दंडाधिकार्यांनी त्यांना उपरोक्त कलमांखाली दोषी ठरवले आणि कायद्याच्या कलम ६६ (२) (बी) आणि ८५ (१) अंतर्गत शिक्षा सुनावली. अपील केल्यावर सत्र न्यायाधीशांनी कलम ६६ (१) (बी) अंतर्गत अपीलकर्त्याची निर्दोष मुक्तता केली परंतु कलम ८ (१) (१) अंतर्गत शिक्षेला दुजोरा दिला. प्रतिवादीने निर्दोष मुक्तीच्या विरोधात अपील दाखल केले आणि अपीलकर्त्याने दोषसिद्धीच्या विरोधात पुनरीक्षण दाखल केले, ज्याची उच्च न्यायालयाने एकत्रित सुनावणी केली आणि प्रतिवादीच्या अपीलाला परवानगी दिली आणि अ ने अपीलकर्त्याचे पुनरीक्षण फेटाळले. प्रमाणपत्राद्वारे अपील करताना;

अधिनिर्धीत करण्यात आले - 'मद्यधुंद' या अभिव्यक्तीला कोणताही अर्थ दिला जाऊ शकतो, या प्रकरणात असा स्पष्ट पुरावा होता की अपीलकर्त्याने हे पेय औषधांसाठी नव्हे तर नशेच्या उद्देशाने घेतले होते आणि पिण्याच्या प्रभावाखाली त्याने आपली जीप घाईघाईने चालवली होती. तो दारूच्या नशेत होता आणि त्यामुळे स्वतःची काळजी घेण्यास असमर्थ होता. [३६३-जी]

जर एखाद्या व्यक्तीने दारूचे सेवन केले, म्हणजे अल्कोहोल असलेले किंवा असलेले कोणतेही द्रव, तर तो कायद्याच्या कलम ६६ (१) अंतर्गत गुन्हा करतो आणि त्यामुळे त्याअंतर्गत त्याला दोषी ठरवले जाऊ शकते. परंतु कायद्याच्या कलम २४ अ (२) मुळे, जर हे सिद्ध झाले की सेवन केलेले मद्य कोणत्याही औषधी पदार्थात आहे जे मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य आहे, तर अशा दारूचे सेवन करणे कायद्यांतर्गत गुन्हा नाही, कारण हा कायदा स्वतःच अशा औषधी पदार्थांना लागू होत नाही. [३६० ब, क]

कायद्याच्या कलम ६६ (२) च्या संदर्भात, सेवन केलेले मद्य हे अल्कोहोल असलेले औषधी साहित्य होते हे सिद्ध करण्याचे ओझे, ज्याचे सेवन हे कायदा इत्यादींचे किंवा त्याखाली तयार केलेल्या नियमांचे उल्लंघन करीत नव्हते, ते आरोपींकडे हस्तांतरित करण्यात आले. [३६१ ई]

या प्रकरणात आरोपी केवळ कायदानुसार त्याच्याकडे हस्तांतरित केलेले ओझे सोडण्यातच अपयशी ठरला नाही; तर फिर्यादी पक्षाने हे देखील सिद्ध केले होते की ही औषधी तयारी मादक मद्य म्हणून वापरण्यासाठी योग्य आहे. [३६१ जी]

मुंबई राज्य (आताचे गुजरात) विरुद्ध नारायणदास मंगीलाल अग्रवाल, [१९६२] पूरक १ एस. सी. आर. १५, लागू न करण्यायोग्य.

फौजदारी अपील न्यायाधिकरण: फौजदारी अपील क्र. १५४/१९६३

फौजदारी अपील क्रमांक २३४/१९६२ मध्ये नागपूर येथील मुंबई उच्च न्यायालयाच्या (नागपूर खंडपीठ) २ मे १९६३ रोजीच्या निकाल आणि आदेशाविरुद्ध अपील.

अपीलकर्त्याच्या बाजूने एम. एन. फडके आणि नौनीत लाल.

ओ. पी. राणा, बी.आर. जी. के आचार आणि आर. एच. ढेबर, प्रतिवादीसाठी

न्यायमूर्ती सुब्बा राव यांनी न्यायालयाचा निर्णय दिला.

मुंबई उच्च न्यायालयाने जारी केलेल्या प्रमाणपत्राद्वारे केलेल्या या अपीलामुळे मुंबई दारुबंदी अधिनियम १९४९ च्या काही तरतुदींच्या बांधकामाचा प्रश्न उपस्थित होतो, ज्याला यापुढे कायदा म्हणतात.

१२ जून १९६१ रोजी अपीलकर्ता विजयसिंह आणि नामदेव शिंदे या दोघांनी अतिवेगाने जीप चालवली आणि ती अकोलाच्या जिल्हा पोलीस अधीक्षकांच्या कार्यालयाच्या भिंतीला धडकवली. दोघेही नशेत असल्याचे दिसून आले. जीपमध्ये एक बाटलीही होती ज्यावर 'टिचर झिंजबेरिस' असे लेबल होते. विजयसिंग यांच्यावर कायद्याच्या कलम ६६ (१) (बी) आणि कलम ८५ (१) (१), (२) आणि (३) अंतर्गत अकोला येथील प्रथम श्रेणी न्यायिक दंडाधिकार्यांसमोर खटला चालवण्यात आला. उक्त दंडाधिकार्यांनी अपीलकर्त्याला कलम ६६ (१) (बी) आणि कलम २ अंतर्गत दोषी ठरवले. कायद्याच्या ८५ (१) (१), (२) आणि (३) ने त्याला केवळ कायद्याच्या कलम ६६ (१) (बी) आणि ८५ (१) (१) अंतर्गत शिक्षा सुनावली. अपील केल्यावर, अकोला येथील विद्वान सत्र न्यायाधीशांनी कायद्याच्या कलम ६६ (१) (बी) अंतर्गत अपीलकर्त्याची निर्दोष मुक्तता केली, परंतु कलम ८५ (१) (१) अंतर्गत दोषसिद्धी आणि शिक्षेला दुजोरा दिला. कायद्याच्या कलम ६६ (१) (बी) अंतर्गत अपीलकर्त्याची निर्दोष मुक्तता करणाऱ्या सत्र न्यायाधीशांच्या निर्णयाच्या विरोधात महाराष्ट्र राज्याने उच्च न्यायालयात अपील केले

आणि कायद्याच्या कलम ३५ (१) (१) अंतर्गत दोषसिद्धीच्या आदेशाच्या विरोधात अपीलकर्त्याने उच्च न्यायालयात पुनरीक्षणाला प्राधान्य दिले. उच्च न्यायालयाने दोन्ही प्रकरणांची एकत्रित सुनावणी केली आणि राज्याने दाखल केलेली याचिका मंजूर केली आणि आरोपी-अपीलकर्त्याने दाखल केलेली पुनरीक्षण याचिका फेटाळली. परिणामी, सत्र न्यायाधीशांनी कायद्याच्या कलम ६६ (१) (बी) अंतर्गत निर्दोष मुक्तता करण्याचा आदेश न्यायालयाने रद्दबातल ठरवला आणि आरोपीला ३ महिन्यांसाठी कठोर कारावासाची आणि ५०० रुपयांच्या दंडाची शिक्षा सुनावली आणि कायद्याच्या कलम ८५ (१) (१) अंतर्गत आरोपींच्या दोषसिद्धीची आणि शिक्षेची पुष्टी केली. त्यामुळे सध्याची याचिका.

अपीलकर्त्याच्या विद्वान वकिलाने उच्च न्यायालयाचा निर्णय रद्द करण्यासाठी आमच्यासमोर अनेक युक्तिवाद उपस्थित केले. ज्या क्रमाने ते आम्हाला संबोधले गेले होते त्यानुसार आता आम्ही त्यांच्याशी व्यवहार करू.

पहिला युक्तिवाद अशा प्रकारे मांडला जाऊ शकतो. कायद्याच्या कलम ६६ (२) अंतर्गत आरोपीला हे सिद्ध करणे आवश्यक आहे की त्याने वैद्यकीय तयारीचे सेवन केले आहे, जर त्याने हे सिद्ध केले की, औषधी तयारी मादक मद्य म्हणून वापरण्यासाठी योग्य आहे हे सिद्ध करण्याचे ओझे फिर्यादीकडे जाते. सध्याच्या प्रकरणात आरोपीने हे सिद्ध केले आहे की त्याने 'टिंचर झिंजबेरिस' घेतले होते, जी एक औषधी तयारी आहे, परंतु फिर्यादी हे सिद्ध करण्यात अयशस्वी ठरले की ते मादक मद्य म्हणून वापरण्यास योग्य होते.

हा युक्तिवाद समजून घेण्यासाठी संबंधित तरतुदींची दखल घेणे आवश्यक आहे. कायद्याच्या कलम ६६ (१) अंतर्गत, "जो कोणी या कायद्याच्या तरतुदींचे किंवा केलेल्या कोणत्याही नियमाचे, विनियमाचे किंवा आदेशाचे उल्लंघन करत असेल..... 'मादक' म्हणजे इतर गोष्टींबरोबरच, कोणतेही मद्य; आणि 'मद्य' म्हणजे इतर गोष्टींबरोबरच, अल्कोहोल असलेले किंवा असलेले सर्व द्रव

समाविष्ट करणे. कलम १३ (ब) अंतर्गत कोणत्याही व्यक्तीने दारूचे सेवन किंवा वापर करू नये. कलम २४ अ चा संबंधित भाग अधिनियमित करतो की च मध्ये काहीही नाही. तृतीय हे मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य असलेल्या अल्कोहोल असलेल्या कोणत्याही औषधी पदार्थाला लागू असल्याचे मानले जाईल. या कलमांचा परिणाम, सध्याच्या खटल्यासाठी जोपर्यंत ते तात्विक आहेत, असा आहे की जर एखाद्या व्यक्तीने दारूचे सेवन केले, म्हणजे दारू असलेले किंवा असलेले कोणतेही द्रव, तर तो कायद्याच्या कलम ६६ (१) अंतर्गत गुन्हा करतो आणि म्हणून, त्याखाली दोषी ठरवण्यास पात्र आहे. परंतु कायद्याच्या कलम २४ अ (२) मुळे जर हे सिद्ध झाले की सेवन केलेले मद्य कोणत्याही औषधी पदार्थात आहे जे मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य आहे, तर अशा दारूचे सेवन करणे कायद्यांतर्गत गुन्हा नाही, कारण 'कायदा स्वतःच अशा औषधी पदार्थांना लागू होत नाही. थोड्या वेळाने आपण पुराव्याच्या भाराच्या प्रश्नाकडे कडे परत येऊ.

या प्रकरणात सापडलेली तथ्ये आता लक्षात येऊ शकतात. आरोपी डी म्हणतो की त्याने 'टिंचर जिंजबेरिस' खाल्ले आणि पोलिसांसमोर एक नमुना बाटली सादर केली ज्यातून तो म्हणतो की त्याने टिंचर जिंजबेरिस खाल्ले होते. रासायनिक विश्लेषकाने द्रवाच्या नमुन्याचे विश्लेषण केले. त्याच्या अहवालात असे दिसून आले आहे की दारू एक कमकुवत जिंजर टिंचर बी. पी. १९५८ (टिंचर जिंजबेरिस मिटिस) होती; संपूर्ण अल्कोहोलचे प्रमाण ८९. १ टक्के व्ही/व्ही होते. अहवालात पुढे म्हटले आहे की सी. आय. द्रवाच्या अल्कोहोलच्या सामग्रीच्या संदर्भात नमुन्यात इथाइल अल्कोहोलचे ९० टक्के व्ही/व्ही होते, जरी बी. पी. मर्यादा ८६ ते ९० टक्के व्ही/व्ही होती. या विश्लेषणाने एकूण घन पदार्थाचे प्रमाण ०.६२ टक्के वजन प्रति मिली. २० अंशांवर ०. ८२५ ग असे देखील दिले आहे. रासायनिक विश्लेषकाच्या मते, नमुना औषधशास्त्रीय वैशिष्ट्यांचे पालन करतो. अहवालाच्या आधारे, उच्च न्यायालयाला असे आढळले की आरोपींनी ब्रिटिश फार्माकोपिया, १९५८ आवृत्तीमध्ये सूचीबद्ध असलेल्या औषधी पदार्थांचे सेवन केले आणि ज्यामध्ये इथाइल अल्कोहोलच्या

९० टक्के व्ही/व्ही पर्यंत अल्कोहोलचे प्रमाण होते. महाराष्ट्र सरकारच्या रासायनिक विश्लेषकाने आरोपीच्या शरीरातून घेतलेल्या रक्ताच्या नमुन्याची "सुधारित कॅव्हेटची कालनिर्णयी पथ विश्लेषण" वापरून तपासणी केली आणि आरोपीच्या रक्ताच्या नमुन्यात ०.२०७ मिलीग्राम असल्याचा अहवाल दिला. इथाइल अल्कोहोलचे पी. सी. डब्ल्यू/व्ही. उच्च न्यायालयाला तज्ज्ञांच्या पुराव्यांवरून असेही आढळले की टिंचर झिंजबेरिस मायटिसचा सामान्य डोस घेतल्यास रक्तातील अल्कोहोलचे प्रमाण सुमारे ०.०००७ टक्के असेल. डब्ल्यू/व्ही आणि आरोपीने रासायनिक विश्लेषकाद्वारे त्याच्या रक्तात आढळलेल्या एच ०. २०७ टक्के अल्कोहोलचे प्रमाण प्रेरित करण्यासाठी अंदाजे १२५ सी. सी. टिंचर झिंजबेरिस घ्यायला हवे होते. डॉ. देशमुख यांच्या पुराव्यांच्या आधारे, उच्च न्यायालयाला असेही आढळले की टिंचर झिंजबेरिस मिटीस ही एक अशी तयारी होती जी मादक पदार्थासाठी वापरली जाऊ शकते आणि मादक पदार्थासोबत इतर कोणतेही हानिकारक परिणाम होणार नाहीत. दुसरीकडे, आरोपींनी असे कोणतेही पुरावे सादर केलेले नाहीत की हे औषध एक औषधी तयारी आहे जे मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य आहे.

या खटल्यातील पुराव्याचा भार फिर्यादी पक्षाने उचलला आहे का, या प्रश्नावर उच्च न्यायालयाला सापडलेल्या तथ्यांच्या आधारे विचार करावा लागेल. पुराव्याच्या ओझेच्या प्रश्नावर आधारित असलेल्या कायद्याच्या कलम ६६ (२) मध्ये असे म्हटले आहे:

" उपकलम (३) च्या तरतुदींना अधीन राहून, जेथे उपकलम (१) च्या खंड (ब) अन्वये अमली पदार्थ सेवन केल्याच्या गुन्ह्याच्या कोणत्याही खटल्यात, आरोपी व्यक्तीने दारूचे सेवन केले असा आरोप केला जातो आणि आरोपी व्यक्तीच्या रक्तातील दारूचे प्रमाण हे वजनाच्या ०. ०५ टक्क्यांपेक्षा कमी नाही हे सिद्ध होते, तेथे सेवन केलेले मद्य हे औषध किंवा शौचालयाची तयारी होते हे सिद्ध करण्याचा भार, ज्याचे सेवन हे कायद्याचे किंवा त्याखाली केलेल्या कोणत्याही नियमांचे, विनियमांचे किंवा

आदेशांचे उल्लंघन करीत नाही, तो आरोपी व्यक्तीवर असेल आणि अशा पुराव्याच्या अनुपस्थितीत न्यायालय त्याउलट गृहित धरेल.

या प्रकरणात हे सिद्ध झाले आहे की आरोपी व्यक्तीने दारूचे सेवन केले आणि त्याच्या रक्तातील अल्कोहोलचे प्रमाण वजनाच्या ०.०५ टक्क्यांपेक्षा जास्त होते. त्यामुळे कायद्याच्या कलम ६६ च्या उपकलम (२) च्या संदर्भात, सेवन केलेले मद्य हे अल्कोहोल असलेले औषधी साहित्य होते हे सिद्ध करण्याचे ओझे आरोपीकडे हस्तांतरित केले गेले, ज्याचे सेवन कायद्याने किंवा त्याखाली तयार केलेल्या नियमांचे उल्लंघन करीत नव्हते. इतर गोष्टींबरोबरच, त्याने घेतलेले अल्कोहोल असलेले औषधी साहित्य मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य होते हे सिद्ध करून तो हे ओझे उचलू शकला असता. कायद्याच्या कलम २४ अ नुसार जर इतके काही सिद्ध झाले असते, तर हा कायदा स्वतःच अशा औषधी पदार्थांना लागू होत नाही, तर आरोपींनी कायदांतर्गत कोणताही गुन्हा केला नसता. उच्च न्यायालयाला असे आढळून आले की टिंचर झिंजबेरिस मिटिस हे मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य आहे हे सिद्ध करण्यासाठी आरोपींनी कोणतेही साहित्य ठेवले नाही; खरे तर, त्यांनी फिर्यादीच्या वतीने सादर केलेले पुरावे स्वीकारले आणि ते मादक मद्य म्हणून वापरण्यास योग्य असल्याचे मत मांडले. या प्रकरणात आरोपी केवळ कायदानुसार त्याच्याकडे हस्तांतरित केलेले ओझे सोडण्यातच अपयशी ठरला नाही, तर फिर्यादी पक्षाने हे देखील सिद्ध केले होते की ही औषधी तयारी मादक मद्य म्हणून वापरण्यासाठी योग्य आहे. मुंबई राज्य (आताचे गुजरात) विरुद्ध नारंदस मंगीलाल अग्रवाल (१९९६२) पूरक १ एस.सी.आर. १५) या प्रकरणातील या न्यायालयाच्या निर्णयावर अपीलकर्त्याच्या विद्वान वकिलाने रिलायन्स ठेवले आहे. एस. सी. आर. १५) जेथे त्यात असे म्हटले गेले होते की, प्रकरणाच्या परिस्थितीत, औषधी तयारी मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य नाही हे सिद्ध करणे एच राज्यावर होते. परंतु हा निर्णय १९५९ च्या बाराव्या मुंबई कायद्याने त्यात सुधारणा करण्यापूर्वी कायद्याच्या संबंधित तरतुदींवर देण्यात आला होता. या कायद्यात कलम ६६

(२) जोडण्यात आले होते, ज्यात स्पष्टपणे म्हटले आहे की, उपकलमात नमूद केलेल्या परिस्थितीत पुराव्याचा भार आरोपींवर जातो. त्यामुळे, बदललेल्या परिस्थितीत हा निर्णय लागू केला जाऊ शकत नाही. सध्याच्या प्रकरणाचा निर्णय कायद्याच्या कलम ६६ (२) च्या व्याख्येवर घेतला जाईल. त्यामुळे, आम्ही असे मानतो की उच्च न्यायालय पुराव्याच्या ओझेच्या प्रश्नावर योग्य निष्कर्षावर पोहोचले आणि त्यांनी सादर केलेल्या पुराव्यांच्या आधारे आपला निष्कर्ष दिला.

त्यानंतर असा युक्तिवाद करण्यात आला की जरी खटल्याच्या परिस्थितीत पुराव्याचा भार आरोपींकडे गेला असला तरी कायद्याच्या कलम ६ अ मुळे तो भार उचलला गेला. कायद्याच्या कलम ६ अ अंतर्गत, मद्य असलेली कोणतीही औषधी सामग्री मादक मद्य म्हणून वापरण्यास योग्य आहे की नाही हे राज्य सरकारला ठरविण्यास सक्षम करण्याच्या उद्देशाने, राज्य सरकार तज्ञ मंडळ स्थापन करेल आणि कलम ६ अ च्या उपकलम (१) मध्ये नमूद केलेला कोणताही पदार्थ मादक मद्य म्हणून वापरण्यास योग्य आहे की नाही या प्रश्नावर राज्य सरकारला सल्ला देणे हे मंडळाचे कर्तव्य असेल आणि राज्य सरकारने तो इतका योग्य आहे हे निश्चित केल्यावर, त्याउलट सिद्ध होईपर्यंत, असा पदार्थ मादक मद्य म्हणून वापरण्यास योग्य असल्याचे मानले जाईल. त्याच्या उपकलम (७) अंतर्गत, "जोपर्यंत राज्य सरकारने उपकलम (१) मध्ये नमूद केलेली कोणतीही वस्तू मादक मद्य म्हणून वापरण्यास योग्य असल्याचे वर नमूद केल्याप्रमाणे निश्चित केले नाही, तोपर्यंत अशी प्रत्येक वस्तू अशा वापरासाठी अयोग्य मानली जाईल. "या कलमाच्या आधारे, युक्तिवाद पुढे गेला की राज्य सरकारने कायद्याच्या कलम ६ अंतर्गत 'टिंचर जिंजबेरिस मिटिस' हे मादक मद्य म्हणून वापरण्यास योग्य आहे असे ठरवले नाही आणि म्हणूनच, उक्त वस्तू अशा वापरासाठी अयोग्य मानली जाईल, परिणामी कायद्याच्या कलम ६६ (२) अंतर्गत आरोपींकडे हस्तांतरित केलेला भार वैधानिकरित्या सोडण्यात आला. या युक्तिवादात बरीच ताकद आहे; परंतु दुर्दैवाने हा मुद्दा आपल्यासमोर प्रथमच उपस्थित करण्यात आला. ही वस्तू मादक दारू म्हणून वापरण्यास योग्य आहे हे राज्य सरकारने

ठरवले नाही हे दाखवण्यासाठी नोंदीत काहीही नाही. जर हा प्रश्न योग्य वेळी उपस्थित केला गेला असता, तर संबंधित साहित्य न्यायालयासमोर ठेवले गेले असते. जरी युक्तिवाद केला गेला असला तरी अपील दाखल केल्यानंतर किंवा युक्तिवादाच्या वेळी देखील संबंधित कायदेशीर युक्तिवाद टिकवून ठेवण्यासाठी या न्यायालयासमोर संबंधित साहित्य ठेवण्याचा कोणताही प्रयत्न केला गेला नाही. म्हणूनच, आम्ही अपीलकर्त्याला आमच्यासमोर प्रथमच मुद्दा उपस्थित करण्याची परवानगी देऊ शकत नाही, विशेषतः जेव्हा तथ्यात्मक आधार पूर्णपणे नसतो.

उच्च न्यायालयाने अप्रासंगिक पुराव्यांच्या आधारे केलेल्या निष्कर्षावर उच्च न्यायालय पोहोचले या विद्वत्तापूर्ण वकिलांच्या पुढील युक्तिवादाला कोणतेही बळ नाही असे म्हटले जाते की फिर्यादी पक्षाने 'टिंचर झिंगबेरिस मिटिस' हे मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य नव्हते हे सिद्ध करण्यासाठी कोणताही पुरावा सादर केला नाही. हे वेगळे सांगण्यासाठी, युक्तिवाद असा आहे की जरी फिर्यादी पक्षाने हे सिद्ध केले होते की औषधी पदार्थांच्या सेवनामुळे ते सेवन करणाऱ्या व्यक्तीच्या आरोग्यावर कोणताही हानिकारक परिणाम होत नाही, तरी ते मादक मद्य म्हणून वापरण्यास अयोग्य नव्हते असे म्हणता येणार नाही. सध्याच्या खटल्यात उच्च न्यायालयाला पुराव्यावर असे आढळले की 'टिंचर झिंगबेरिस मिटिस' ही एक अशी तयारी होती जी मादक पदार्थांसाठी वापरली जाऊ शकते आणि मादक पदार्थांसोबत कोणतेही हानिकारक परिणाम होणार नाहीत. त्यामुळे हा युक्तिवाद फेटाळून लावायला हवा.

शेवटचा युक्तिवाद कायद्याच्या कलम ८५ (१) (१) आणि (२) च्या तरतुदींवर आधारित आहे. कलम ८५ चा संबंधित भाग असा आहे:

(१) कोणत्याही रस्त्यावर किंवा रस्त्यावर किंवा सार्वजनिक ठिकाणी किंवा ज्या ठिकाणी जनतेला प्रवेश आहे किंवा आहे अशा कोणत्याही ठिकाणी ज्यांना प्रवेश आहे

(१) दारूच्या नशेत आहे आणि स्वतःची काळजी घेण्यास असमर्थ आहे,

(२) उपकलम (१) अन्वये एखाद्या गुन्हाच्या खटल्यात, त्याउलट हे सिद्ध होईपर्यंत असे गृहित धरले जाईल की, या गुन्हातील आरोपी व्यक्तीने मद्यधुंद होण्याच्या उद्देशाने दारू प्यायली आहे किंवा इतर कोणत्याही मादक पदार्थाचे सेवन केले आहे, औषधी उद्देशाने नाही.

असा युक्तिवाद करण्यात आला की कायद्याच्या कलम ८५ मध्ये दोन अटी घातल्या आहेत, म्हणजे, आरोपी दारूच्या नशेत असावा आणि स्वतःची काळजी घेण्यास असमर्थ असावा आणि त्याने हे पेय मादकतेच्या उद्देशाने घेतले असावे, औषधी उद्देशाने नाही. हा निष्कर्ष, जो युक्तिवाद पुढे गेला, तो उपकलम (२) पासून येईल, अन्यथा, म्हणून असे म्हटले गेले की, उपकलम (२) मध्ये अधिनियमित पुराव्याचा संभाव्य नियम अनावश्यक असेल आणि त्यात नमूद केलेला हेतू गुन्हाचा घटक नसल्यास तो अप्रासंगिकही असेल.

यामुळे कायद्याचा एक मनोरंजक प्रश्न उपस्थित होतो, परंतु, उच्च न्यायालयाने दिलेल्या तथ्याचा निष्कर्ष लक्षात घेता, या अपीलमध्ये निर्णय घेण्याची आवश्यकता नाही. युक्तिवादात काही तथ्य आहे हे ठरवल्याशिवाय असे गृहीत धरल्यास, उच्च न्यायालयाचा निष्कर्ष युक्तिवादाने सुचवलेल्या चाचणीचे समाधान करतो. 'मद्यधुंद' या शब्दाचा अर्थ काहीही असला तरी, या प्रकरणात असा स्पष्ट पुरावा आहे की आरोपींनी हे पेय मादक पदार्थांसाठी घेतले होते, औषधांसाठी नाही आणि दारूच्या प्रभावाखाली त्याने आपली जीप जिल्हा पोलीस अधीक्षकांच्या मागणीलयात घुसवली आणि त्या मागणीलयाच्या भिंतीला धडक दिली. तो दारूच्या नशेत होता आणि त्यामुळे स्वतःची काळजी घेण्यास असमर्थ होता. आढळलेल्या तथ्यांवर उच्च न्यायालयाने योग्य निर्णय दिला की आरोपीने कायद्याच्या कलम ८५ (१) अंतर्गत गुन्हा केला आहे.

परिणामी, अपील अयशस्वी होते आणि फेटाळले जाते.

*** अस्वीकरण ***

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X – X - X